

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 7/2022-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej, zo sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Jánom Halkom, advokátom, Cyrila a Metoda 105/2, Rožňava, proti uzneseniu Okresného súdu Rožňava č. k. 5 Er 293/2014 z 30. septembra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Rožňava č. k. 5 Er 293/2014 z 30. septembra 2021 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Rožňava č. k. 5 Er 293/2014 z 30. septembra 2021 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Rožňava na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Rožňava **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd napadnutým uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie označených práv napadnutým uznesením, zrušil ho, vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal náhradu trov konania.

2. Napadnutým uznesením Okresný súd Rožňava (ďalej len „okresný súd“) rozhodol o zastavení exekúcie vedenej sťažovateľkou proti povinnému na základe exekučného titulu rozsudku okresného súdu č. k. 5 C 24/2013-37 z 29. júla 2013, ktorým zaviazal povinného na zaplatenie dlžného výživného (300 eur) a bežného výživného mesačne v sume 70 eur. Povinný navrhol zastaviť exekučné konanie z dôvodu vyhlásenia konkurzu na jeho majetok. Okresný súd napadnutým uznesením exekučné konanie zastavil. V odôvodnení svojho napadnutého uznesenia okresný súd uviedol, že 7. marca 2019 bol vyhlásený konkurz na majetok povinného. Pohľadávka priznaná exekučným titulom nepatrí medzi pohľadávky, ktoré sú oddĺžením nedotknuté, ale patrí medzi pohľadávky podľa § 166a ods. 1 a § 166b ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“). Vzhľadom na uvedené okresný súd exekúciu z dôvodu vyhlásenia konkurzu na majetok povinného zastavil (bod 14 odôvodnenia napadnutého uznesenia).

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. Sťažovateľka namieta, že okresný súd v odôvodnení svojho napadnutého uznesenia nereflektoval na vyjadrenie súdneho exekútora, s ktorým sa sťažovateľka v plnej miere stotožnila a ktorý vo svojom vyjadrení k návrhu na zastavenie exekúcie uviedol, že nárok na bežné výživné vzniká každý nový mesiac, preto je toho názoru, že tu nie je dôvod na zastavenie exekučného konania v celom rozsahu, pretože cieľom oddĺženia je len zbavenie sa starých dlhov, ktoré existovali k poslednému dňu v mesiaci predchádzajúcom mesiacu vyhlásenia konkurzu, nie však budúcich dlhov. Sťažovateľka v uvedenom okrem všeobecného nesúhlasu s napadnutým uznesením vidí arbitrárnosť zakladajúcu porušenie svojich práv, keďže podľa jej názoru išlo o podstatný argument, na ktorý okresný súd nereagoval.

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 7/2022-15 zo 20. januára 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Následne ústavný súd 27. januára 2022 vyzval okresný súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. V ten istý deň zároveň upovedomil zúčastnenú osobu [REDAKOVANÉ] ako povinného v napadnutom konaní o práve vyjadriť sa k prijatej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení odkázal na priložené stanovisko zákonného sudcu, ktorý zotrval na správnom právnom posúdení veci. Argumentoval tým, že pohľadávky bežného výživného podľa § 166c ods. 1 zákona o konkurze nepatria medzi pohľadávky nedotknuté

oddlžením, preto nie je rozhodujúce, že splatnosť ďalšieho výživného nastala až po vyhlásení konkurzu na majetok povinného. Skutočnosť, že povinný uhradil dlžné výživné a bežné výživné do vyhlásenia konkurzu na majetok povinného, by aj v minulosti bola dôvodom na zastavenie exekúcie podľa § 80 a § 101 Exekučného poriadku platného do 31. marca 2017. Vychádzajúc z uvedeného, zákonný sudca bol toho názoru, že dôvody napadnutého uznesenia sú vecne správne, preto navrhol, aby ústavný súd sťažnosť sťažovateľky vyhodnotil ako nedôvodnú.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

7. Zásielka ústavného súdu určená zúčastnenej osobe sa ústavnému súdu vrátila 22. februára 2022 ako nedoručená z dôvodu jej neprevzatia v odbornej lehote. Ústavný súd v súvislosti s uvedeným konštatuje, že neprevzatím zásielky v odbornej lehote sa zúčastnená osoba dobrovoľne vzdala možnosti zaujať stanovisko k prijatej sťažnosti.

III.3. Replika sťažovateľky:

8. Sťažovateľka replikou doručenou 5. marca 2022 reagovala na vyjadrenie okresného súdu, v ktorej len zotrvala na dôvodnosti podanej sťažnosti. Zároveň vyjadrila názor, že vyjadrenie okresného súdu opätovne nereflektovalo na argumenty sťažovateľky.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

10. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že okresný súd napadnutým uznesením neprípustným spôsobom a na základe ústavne neakceptovateľných právnych záverov zasiahol do jej základného práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces.

11. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane pripomína, že všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej

ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu.

12. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov. Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/94).

13. V nadväznosti na sťažovateľkine ťažiskové námietky ústavný súd konštatuje, že jeho úlohou nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Ústavný súd je v súlade so svojou všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Táto právomoc spolu s právomocou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov, avšak iba z hľadiska, či tieto rozhodnutia, resp. v nich vyslovené závery sú alebo nie sú v súlade s ústavno-procesnými zásadami upravenými v ústave.

14. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré im predchádzali, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

15. Zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Pre rozhodnutie ústavného súdu bolo podstatné, či pochybenie všeobecného súdu, ktoré sa mu vyčíta, je natoľko intenzívne, že ho možno vyhodnotiť ako fundamentálne, prípadne ako pochybenie, ktoré je v príkrom rozpore s ústavnými princípmi.

16. Z exekučného titulu, ktorý bol podkladom na vedenie exekúcie, vyplýva, že povinnému v napadnutom exekučnom konaní bola okrem iného uložená aj povinnosť prispievať na výživu sťažovateľky 70 eur mesačne, počnúc 14. marcom 2013. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu vyplýva, že na majetok povinného bol vyhlásený konkurz uznesením Okresného súdu Košice I č. k. 32 Odk 92/2019 z 1. marca 2019 (zverejnený v Obchodnom vestníku č. 47/2019 7. marca 2019). Povinný návrhom doručeným 4. apríla 2019 navrhol exekúciu zastaviť z dôvodu vyhlásenia konkurzu na jeho majetok. Okresný súd po odcitovaní ustanovení právnych predpisov dopadajúcich podľa jeho názoru na vec samotnú dospel k záveru, že *„pohľadávka priznaná exekučným titulom nepatrí medzi pohľadávky, ktoré sú oddĺžením nedotknuté, patrí medzi pohľadávky podľa § 166a ods. 1 a § 166b ods. 1 zákona o konkurze. Vzhľadom*

na vyššie uvedené ustanovenia právnych predpisov súd exekúciu z dôvodu vyhlásenia konkurzu na majetok povinného zastavil.“.

17. Ústavný súd považuje v prvom rade za potrebné citovať ustanovenia právneho predpisu, ktorými okresný súd odôvodnil svoje rozhodnutie.

Podľa § 166a ods. 1 zákona o konkurze ak tento zákon neustanovuje inak (§ 166b a 166c), len v konkurze alebo splátkovým kalendárom môžu byť uspokojené tieto pohľadávky

- a) pohľadávka, ktorá vznikla pred kalendárnym mesiacom, v ktorom bol vyhlásený konkurz alebo poskytnutá ochrana pred veriteľmi (ďalej len „rozhodujúci deň“),
- b) budúca pohľadávka ručiteľa, spoludlžníka alebo inej osoby, ktorej vznikne pohľadávka voči dlžníkovi, ak bude za neho plniť záväzok, ktorý vznikol pred rozhodujúcim dňom,
- c) pohľadávka, ktorá vznikne v súvislosti s vypovedaním zmluvy alebo odstúpením od zmluvy (§ 167d), ak ide o zmluvu uzatvorenú pred vyhlásením konkurzu.

Podľa § 166b ods. 1 a 2 zákona o konkurze za nevymáhateľné voči dlžníkovi v prípade oddĺženia sa považuje

- a) príslušenstvo pohľadávky, ktoré presahuje 5 % istiny pohľadávky za každý kalendárny rok existencie pohľadávky, na ktoré vznikol nárok pred rozhodujúcim dňom; za obdobie kratšie ako kalendárny rok zostáva vymáhateľná alikvotná časť príslušenstva,
- b) príslušenstvo pohľadávky, na ktoré vznikol nárok v rozhodujúci deň a po rozhodujúcom dni; to neplatí pre pohľadávku z úveru na bývanie, ibaže bola prihlásená do konkurzu,
- c) pohľadávka zo zmenky, ak bola podpísaná dlžníkom pred rozhodujúcim dňom,
- d) zmluvné pokuty a iné súkromnoprávne alebo verejnoprávne peňažné sankcie, kde povinnosť, ktorá zakladá právo uplatniť alebo uložiť takúto pokutu alebo sankciu, bola porušená pred rozhodujúcim dňom,
- e) peňažné pohľadávky, ktoré patria alebo patrili osobe spriaznenej s dlžníkom a vznikli pred rozhodujúcim dňom,
- f) trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli v súvislosti s účasťou v konkurznom konaní alebo v konaní o určení splátkového kalendára.

(2) Nevymáhateľnosť podľa odseku 1 sa nevzťahuje na oddĺžením nedotknuté pohľadávky.

Podľa § 166c ods. 1 zákona o konkurze oddĺžením sú nedotknuté tieto pohľadávky

- a) pohľadávka veriteľa – fyzickej osoby, ktorú nenadobudol postúpením, prevodom alebo prechodom s výnimkou dedenia, ak takáto pohľadávka nebola prihlásená v konkurze z dôvodu, že veriteľ nebol správcom písomne upovedomený, že bol vyhlásený konkurz; ustanovenie § 166b ods. 1 písm. a) a b) tým nie je dotknuté,
- b) pohľadávka z právnej pomoci poskytnutej dlžníkovi Centrom právnej pomoci v súvislosti s konaním o oddĺžení,

- c) zabezpečená pohľadávka v rozsahu, v ktorom je krytá hodnotou predmetu zabezpečovacieho práva; ustanovenie § 166b ods. 1 písm. a) a b) tým nie je dotknuté,
- d) pohľadávka zo zodpovednosti za škodu spôsobenú na zdraví alebo spôsobenú úmyselným konaním vrátane príslušenstva takejto pohľadávky,
- e) pohľadávka dieťaťa na výživné vrátane príslušenstva takejto pohľadávky,
- f) pracovnoprávne nároky voči dlžníkovi,
- g) peňažný trest podľa Trestného zákona,
- h) nepeňažná pohľadávka.

18. V kontexte sťažnostnej argumentácie sťažovateľky je predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu otázka, či je z ústavného hľadiska udržateľné odôvodnenie okresného súdu, ktoré nereflektovalo na argumentáciu sťažovateľky, a zároveň posúdiť, či dôvody, na ktorých okresný súd založil svoj výrok, sú ústavne udržateľné.

19. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že lakonické zdôvodnenie okresného súdu je založené na právnom názore, že pohľadávky na bežné výživné priznané rozhodnutím všeobecného súdu po vyhlásení konkurzu na majetok povinného patria medzi pohľadávky, ktoré môžu byť uspokojené len v konkurze alebo splátkovým kalendárom (§ 166a ods. 1 zákona o konkurze) bez toho, aby okresný súd vymedzil, do ktorej kategórie [podľa písm. a), b) alebo c) dotknutého ustanovenia] patria, a zároveň má ísť o nevymáhateľné pohľadávky v prípade oddĺženia (§ 166b ods. 1 zákona o konkurze) opäť bez toho, aby okresný súd konkretizoval, do ktorej kategórie [podľa písm. a) až f) dotknutého ustanovenia] patria.

20. Vychádzajúc z uvedeného a zo skutočnosti, že okresný súd sa nijako nevysporiadal s relevantnou argumentáciou sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu je natoľko nekonkrétne a vnútorne zmätočné, že neumožňuje ústavnému súdu ani len identifikovať dôvody, na základe ktorých okresný súd dospel k záveru o potrebe aplikácie označených právnych noriem, čo vedie ústavný súd bez ďalšieho k záveru, že ide o rozhodnutie všeobecného súdu nesúce znaky arbitrárnosti a aplikačnej svojvôle spočívajúcej v nedostatočnom odkaze na ustanovenia právneho predpisu bez uvedenia, resp. objasnenia bližších súvislostí s prejednávanou vecou. Navyše, podľa názoru ústavného súdu citované ustanovenia právnych predpisov, ktorými okresný súd odôvodnil svoje rozhodnutie, ani neboli relevantné pre posúdenie veci (návrhu povinného na zastavenie exekúcie, pozn.).

21. Napriek uvedenému ústavný súd vzhľadom na to, že ide o problematiku výživného, ktorú posudzuje obzvlášť citlivo (priorizované konanie), považuje za vhodné a prínosné objasniť vzťah exekúcie na podklade súdneho rozhodnutia o bežnom výživnom a právnej skutočnosti – vyhlásenia konkurzu na majetok povinného, ktorá vstupuje do prebiehajúcej exekúcie, a jej vplyv na exekúciu v rámci už citovaných noriem jednoduchého práva.

22. Bežné výživné priznané súdnym rozhodnutím patrí do právnej kategórie nároku na opakujúce sa plnenie. To znamená, že nárok na jeho výplatu vzniká každý mesiac. Z povahy tohto nároku na výživné vyplýva, že vyhlásenie konkurzu na majetok povinného môže mať vplyv len na pohľadávky, ktoré vznikli pred rozhodujúcim dňom (vyhlásením konkurzu). Preto vyhlásenie konkurzu nemôže mať za následok ani zánik vyživovacej povinnosti do budúcnosti, rovnako ako ani neúčinnosť exekučného titulu priznávajúceho nárok na výživné. V danom prípade nie je rozhodujúce, či ide o výživné na dieťa alebo manžela.

23. Bez ohľadu na skutočnosť, že bežné výživné na manžela nepatrí medzi nedotknuté pohľadávky vymenované v § 166c ods. 1 zákona o konkurze, je potrebné konštatovať, že vyhlásenie konkurzu na majetok povinného nemôže samo osebe zakladať dôvod na zastavenie exekúcie na podklade rozhodnutia o bežnom výživnom na manžela. Prípadný opačný právny záver nemá podľa názoru ústavného súdu zákonný podklad, a preto ho nie je možné považovať ani za ústavne súladný.

24. Obsah § 166c ods. 1 zákona o konkurze nemá relevanciu pre vedenie exekúcie na základe rozhodnutia o bežnom výživnom na manžela. Je však relevantný pre posúdenie už vzniknutých nárokov dieťaťa na výživné v prebiehajúcej exekúcii v tom smere, že sa im poskytuje osobitná ochrana vo forme nedotknuteľnosti pohľadávok dieťaťa (na výživné vrátane ich príslušenstva), ktoré vznikli pred rozhodným dňom. Obdobne je možné konštatovať, že označené ustanovenie nemá relevanciu ani pre pohľadávky dieťaťa na výživné, ktoré majú vzniknúť v budúcnosti.

25. Podľa názoru ústavného súdu skutočnosť, že bežné výživné na manžela nie je uvedené medzi nedotknutými pohľadávkami, ešte neznamená, že sa im neposkytuje ochrana v prebiehajúcej exekúcii. Je potrebné mať na pamäti, že ide o nárok na opakujúce sa plnenie, teda že nárok na jeho výplatu vzniká každý mesiac, a to aj po vyhlásení konkurzu dovtedy, kým v prebiehajúcej exekúcii nedôjde k zániku práva priznaného exekučným titulom, a to jeho zrušením, neúčinnosťou alebo uplynutím doby, ak bolo priznané na určitú ohraničenú dobu.

26. Na základe uvedených úvah ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením okresného súdu boli porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

27. Ústavný súd, vychádzajúc z porušenia označených práv sťažovateľky napadnutým uznesením, napadnuté uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze (bod 3 výroku nálezu).

V. Trovy konania

28. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby. Za dva úkony uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) patrí odmena v sume dvakrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur. Za úkon vyjadrenie právneho zástupcu k stanovisku najvyššieho súdu doručené 5. marca 2022 ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahovalo žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by ústavnému súdu nebola známa. Právny zástupca sťažovateľky je platcom dane z pridanej hodnoty, preto sa trovy zvyšujú o 20 %.

30. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom tak ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 460,90 eur (bod 3 výroku nálezu).

31. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

32. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu